

BOTVIDSBYGDEN

ORGAN FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLE

Den 24 sept. 1966 blev en minnesrik dag för Botkyrka HembygdsGille.

Ty då invigdes Logen med en enkel men dock värdig festlighet.

Medlemmar och inbjudna gäster tillsammans 102 personer däribland Gilllets Hedersledamöter, representanter från kommun och kyrka, Kommunens yrkesskola, Tullinge Fastighetsägareföreningar m.fl.

Man samlades i Torpet så långt utrymmet räckte resten stannade utanför i avvaktan att få komma in på Logen. Kl. 17 ställde spelmannslaget upp uta n. för torpet och under tonerna till Botkyrkalåten tågade man in i Logen som nu öppnades för att ta emot gästerna. Festkommittén hade dukat långbord för tesupé dekorerade med blommor och strålande ljus.

När man hade fylkats kring borden stände spelmännen åter upp Botkyrkalåten och ordföranden Gunnar Lindström hälsade alla välkomna till en fest så trevlig och gemytlig som vi själva kan göra den, varefter han bad Gilllets Hedersledamot Erik Castegren att inviga logen.

I sitt tal vidrörde herr Castegren bl.a. HembygdsGilletts stadgar och dess betydelse för medlemmarna, och så till sist medlemmarnas stora insats att förvärva Tullinge Järnvägsstations godsmagasin. Riva och flytta det för att åter bygga upp det som loge vid Trädgårdstorp.

Den står här nu färdig som en förnämlig och efterlängtd samlingslokal till gagn och glädje för Gillet och dess verksamhet. Herr Castegren förklarade därpå Logen invigd.

Herr G. Agfors ordförande i Söderskolans Elevförbund berättade hur det gick till när Trädgårdstorp kom i deras ägo samt uttryckte sin glädje över att torpet kommit i Hembygdsgillets händer som i stort sett arbetar i Elevförbundets anda. Herr Agfors överlämnade som gåva en Kristallvas med Trädgårdstorpets ingraverat och fylld med vackra rosor.

Svenska Ungdomsringens Stockholmsdistrikts ordförande Lennart Lindvall överlämnade från distriktet ett par vackra ljuslampetter av mässing. Det glädde honom särskilt att en av hans föreningar inom Distriktet på ett så strålande sätt lyckats att åstadkomma en egen lokal.

Ivar Broström från Kyrkbyn överlämnade en egenhändigt vackert målad tavla med motiv av socknens äldsta torp, numera rivet. Herr Castegren berättade om det gamla torpet, om vilka som bott där, bl.a. hade där bott en gammal Gumma på 17-hundratalet som kunde läsa, hon var också den första i socknen som undervisade i konsten att kunna läsa.

Georg Malmkvist överlämnade en tavla i akvarellfärg föreställande en familj samtliga klädda i Botkyrkadräkter samt en täxtad beskrivning om dräktens historia där man också får veta att dräkten är fastställd och godkänd för allmänt bruk på Världsfredsdagen den 7 maj 1945.

Bernt Carseberg, (numera bostatt i Norge hade trotsat den långa vägen och glädjande nog tackat ja till inbjudan. Bernt uttryckte sin glädje över att få vara med vid invigningen, likaså glädjen över att ha fått vara med i Gillet från starten. Bernt överlämnade som gåva en förstoring av Gillets tre första spelmän, näml. hans far Walle, farbror Ivar och av honom själv. Dessutom överlämnade Bernt några gamla mynt som hans morfar E. Nilsson hittat i

jorden vid Högtorp där han varit trädgårdsmästare under åren 1908-1916.

En förnämlig gåva ej att förglömma är skänkt i form av arbete av Lackerrare Åke Thoren i Tullinge som till invigningen har målat det trevliga köket i behagliga färger.

Rut Esk har skänkt handukar,

Eva och Nils Sandin en serveringsvagn.

Ann och Lars Ax, kastruller, Fru Mercedes Adde Holmberg och f.d. Kammarsskrivare Olof-G:son Holmberg varsin landälykta.

Tidigare har Botkyrka Husmodersförening skänkt en mycket vacker ljuskandilaber.

Efter intagen tesupé vidtog dans, sånglekar och folkdanser till sena kvällen. Spelmännen: Bernt Carseberg, Walle Karlsson, Lennart Stenbäck, Helge Jobs, Anton Wellmar och Arne Eriksson bidrog att höja stämningen med sina muntra låtar. De som ej deltog i danserna hade möjlighet att i Gillets årsberättelser i ord och bild få studera Gillets verksamhet under de gångna åren.

Även Gillets bildgalleri kunde beskådas så långt tiden medgav.

Under mera lugna tongångar drack man kaffe med tårta medan Anton Wellmar under neddämpat ljus deklamerade Dan Anderssons "Spelmannen". Spelmännen avslutade med att spela den vackra Tystbergavisan av A.F. Bergström.

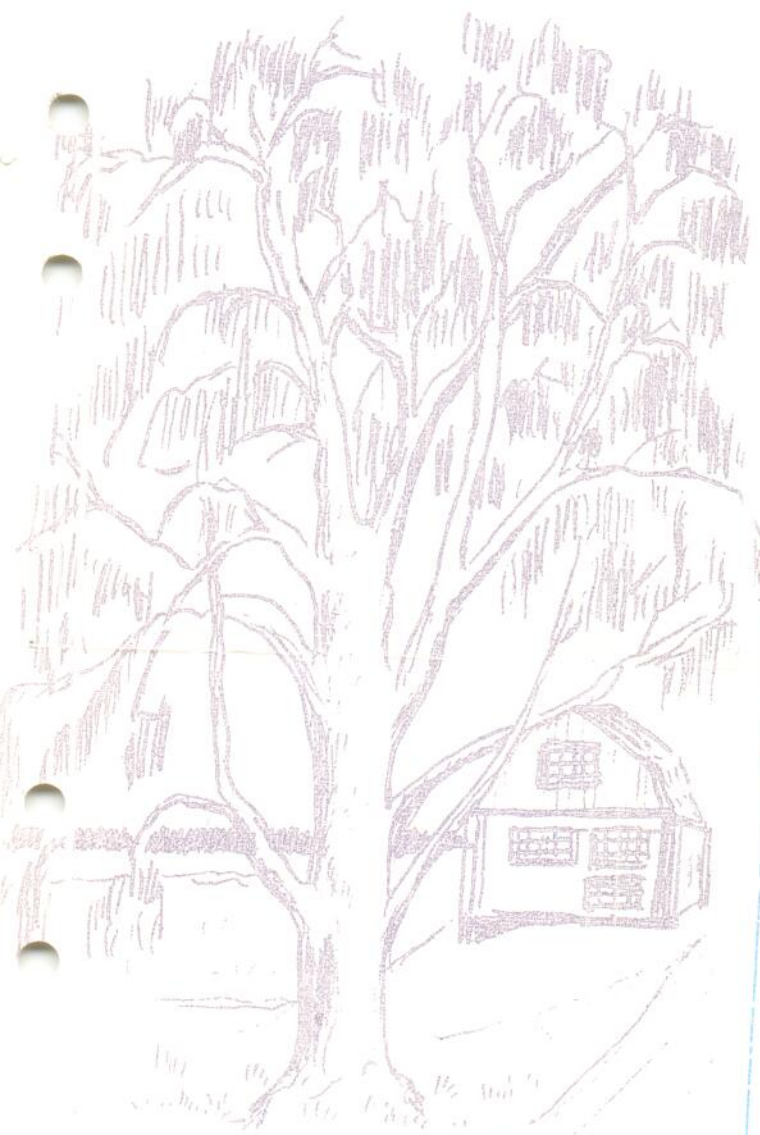
Till sist en bukett rosor till den ledande kraften i Festkommittén Ingegärd Lindström för att väl utfört arbete i festarrangemangen, och den i allo lyckade invigningsfesten var slut.

Georg

HEMBYGDSGILLET vill genom "Botvidsbygden" rikta ett varmt och innerligt TACK till Botkyrka kommun, dess olika nämnder som bidragit till att Gillet kunnat fullborda sin byggnad på ett tillfredsställande sätt.

Till alla glada givare som skänkt gåvor i form av arbete, prydnads- och nyttoföremål.

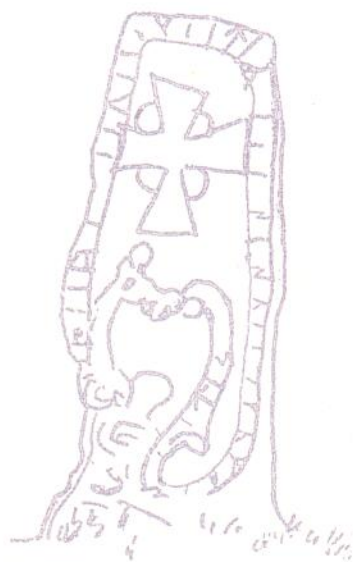
Styrelsen

BOKEN VID MELLANBERG

Gillet's Fornminneskommitté har kontaktat Naturvårdsassistent Håggbom i Länsstyrelsen ang. fridlysning av Boken vid Mellanberg i Tullinge. Boken som anses vara Sveriges nordligaste största Bok, påstås vara fridlyst men bär inte någon skylt som vittnar härom. Vid närmare undersökning så äges marken av A.B.Hem på landet!

som vid förfrågan om fridlysning av boken erinrar att markområdet där boken växer är markerat på kartan som grönområde med register Tullinge 4:168 varför fridlysning av trädet inte möter några hinder.

RUNSTENEN VID HAMRA GÅRD

Runstenen har blivit flyttad till trädgårdsanläggningen vid ALFA-LAVALS STORA kontorsbyggnad i Tumba

Riksantikvarieämbetet har nådigt givit bifall till flyttningen på grund av att stenen blivit flyttad en gång tidigare. För omkring 100 år sedan hade den sin ursprungliga plats vid torpet Spåntorp i Hamra skog vid Eklundshov på västra sidan av vägen som ledde mot Riksten.

Flyttningen ägde rum den 30 aug. 1966. Runstenen flyttades under ledning av konservator R.Wibeck som samtidigt reparerade, renoverade och inmalade runorna.

Stenen har följande innehåll:

"Björn och Holm reste denna sten efter Kätilbjörn, fader sin Gud hjälpe själen."

BOTKYRKA HEMBYGDSGILLE frambär härmed genom "Botvidsbygden" ett varmt tack till Redaktör Birgitta Johansson, ALFA-LAVAL för de unika och vackra bilderna. Ett välkommet och värdefullt bidrag till vårt Bildgalleri.

Fornminneskommittén

MED SVEN-GUNNAR BROSTRÖM PÅ ARKEOLOGISKA UPPTÄCKTER I BOTKYRKA.

En novemberdag blev jag tillfrågad av Sven Gunnar, om jag var intresserad att följa med och se på små Älvkvarnar, som han hade hittat.

Om jag var! jag hade aldrig sett dylika tidigare med största intresse följde jag med, när Sven-Gunnar kom och hämtade mig. Färden gick till vägkorsningen Tumbavägen och Älvestavägen. Härifrån vandrade vi den gamla vägen som leder upp till den forna gården Segersböle vilken numera endast har stengrunderna kvar.

En liten lövdunge ute på fältet, strax sö. om Segersböle blev målet för vår vandring. Här stannade vi på en berghäll för att se på Älvkvarnarna, vilka jag ej själv hade kunnat upptäcka.

Deras storlek var enl. teckningen

Dessa små Älvkvarnar funnos på 2 st. berghällar inalles 7 st.

I lövdungen kunde man också konstatera, att gårdens folk en gång hade hämtat sitt driksvatten vid en källa med klart rinnande vatten. Därom vittnade också en gammal rostig skopa invid källan.

Men vad hade de små Älvkvarnarna använts till är den stora frågan. Arkeologerna ha ej någon bestämd uppfattning om deras användning, men däremot är teorierna många. Man vet dock att det förekomma mycket allmänt i Mälarskapskapen, så och mycket ofta i samband med hållristningar och här liksom i Salem i omedelbar närhet av gravfält.

Varav namnet Älvkvarnar?

Enl. Karl-Axel Mobergs bok "Hållristningar i Sverige" förklaras det på följande sätt: Man har upptecknat berättelser om hur man kunde offra till överjordiska väsen. Älvor eller dylikt i dessa gropar i hållarna, exempelvis

genom att smörja in dem med fett eller lägga nålar eller mynt i dem. De ha därför bl.a. kallats för Älvkvarnar, smörjstenar, offerstenar.

En annan teori är, att man i kvarnarna malde några korn av hösten skörd och strödde ut över fältet och att Älvorna härför skulle bringa en god skörd under nästa år.

Georg Malmkvist.

Torpet Slätten är nu nersmonterat och transporterat till Trädgårdstorp.

År 1963 underhandlades Gillet med Botkyrka kommun om att få flytta det gamla torpet Slätten till Trädgårdstorp. Beslut enl. Botkyrka fastighetsnämnds sammanträde måndagen den 13 maj 1963. § 84 lyder följande:

Botkyrka Hembygdsgille hade i skrivelse den 3 maj 1963 anhållit om att när det blir aktuellt att riva torpet Slätten få överta detta och bevara det till eftervärlden genom att uppföra detsamma i Trädgårdstorp i Tullinge.

Fastighetsnämnden beslutade meddela Botkyrka Hembygdsgille att den delar gillet uppfattning att torpet Slätten bör bevaras för eftervärlden. Byggnaden användes dock f.n. som förråd och frågan angående rivning av densamma måste därför anstå tills vidare.

Torpet beboddes senast av kommunalarbetaren Erik Rapp som berättar att torpet tillhört Hågelby och platsen där torpet nu står omkring år 1900 hette Hågelby hage och att torpet då beboddes av Erik Rapps farfar.

Under tiden den 17 sept. t.o.m. den 5 nov. 1966, har torpet av medlemmarna i Gillet monterats ner och transporterats till Trädgårdstorp.

GOD JUL

ÖSKAR BOTVIDSBYGGEN
ALLA SINA LÄSARE

FRÅN ARBETSFÄLTET!

Julen nalkas och därmed också Julmarknaden! Förberedelserna ha börjat. Glöm ej att ta del av Gillemeddelandet som Du fick den 10 nov. Där står allt vad Du bör veta.

JULMARKNADEN.

Söndagen den 27/11 kl. 12. Julmarknaden första söndagen i Advent börjar bli en tradition där publiken ökar mer och mer.

Därför är vår förhoppning att varje medlem verkligen gör en insats genom att personligen medverka under marknaden. Dels i stånden, försäljning av lotterier, vid kaffeserveringen på torpet där samtliga för att höja julstämningen bör vara klädda i dräkter. I köket behövs personal för kaffekokning och disk. Anmäl till Ingegärd vad du kan hjälpa till med. Tel. 7780849 eller till Torpet 7780890.

En nyhet blir Fornminneskommitténs Utställning på Logen där Bildgalleriet "Botkyrka Socken i Fädrens spår kommer att ställas ut under devisen "Lär känna din Hembygd".

=====

3/12 lördag kl. 19,30.

håller Gillet gille på logen tillsammans med våra Spelmän. En glad kväll alltså med gammeldans, folkdans och lekar. Kvällens gäster blir Folkdansare från Nyköping.

4/12 söndag kl. 12

Uthyres logen till Sanct Georgs Gille n:r 1 i Stockholm som anordnar Luciafest för

ensamma gamla i Stockholm. St Georgs Gille svarar själv för kaffeserveringen.

10/12, lördag kl. 15,00

Uthyres logen till Botkyrka

Högarförening kl. 15,00.

Hembygdsägillet svarar för kaffeserveringen.

11/12 söndag kl. 15,00

Gillet's Luciafest för Botkyrka Pensionärer anordnas i Falkbergsskolan.

15/12, Torsdag

Medverkar Lektionsledare och Folkdanslaget vid Slagsta skolas Julfest. Lektionsledare kl. 18 och Folkdanslaget kl. 19.

=====

ARBETE VID TRÄDGÅRDSTORP.

Alla medlemmar som har intresse för vårt kulturcentrum Trädgårdstorp vill också säkert vara med och delta i alla de arbeten som måste utföras.

För närvarande är det endast de äldre medlemmarna som arbetar och finner i detta både nöje och avkoppling.

Vad kan du göra innan snön kommer: Jo, bl.a. Jaga ved, sortera och lägga upp virke och timmer till torpet. Slätten, Lägga golv på vinden till Logen, gjuta fundament till stora ingången till Logen. Till Julmarknaden skall alla stånden sättas upp m.m.m.m. Flickorna brukar alltid uppmuntra med kaffe till dem som arbetar.

Familjenotiser.

EN SON N:r 3, den 10/10 1966.

Harriet Karlsson Ramsten och Hugo Ramsten.

Den 8 okt. vigdes.

Ann och Lars Ax i Tullinge kyrka.

Gillet Gratulerar.

=====

KRÄSEN

Gerd 5 år, kommer in till mamma och är mycket förgrymmad:

- Kan mamma tänka sej, ja fråga Olle om han

ville gifta sej med mej, men han sa nej, ja som har både blommig klänning och kaninpäls.

Red. Georg Malmkvist, Sägstugevägen 17. TULLINGE.

Gamla folkseder kring Lucia

berättade av Hovintendent Ivar Åkertelöt

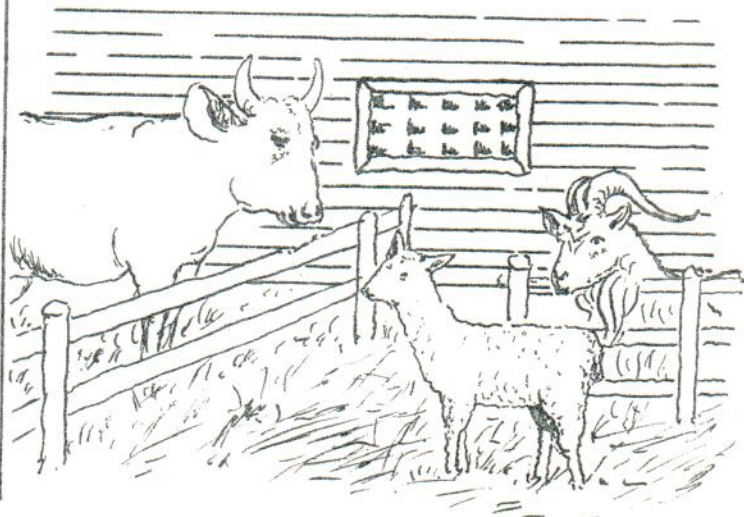
Julen börjar med Lussimässan den 13 december, som på de gamla runstavarna betecknades som en viktig dag. Lucia var ett helgon, som enligt legenden led martyrdöden i Syrakusa på Sicilien år 304. Hon framställs som en ädel jungfru, som skänkte sin brudskatt till fattiga kristna, till tack för att modern genom ett under blev botad från en sjukdom. Hennes trolovade, som inte var kristen, angav henne då för kejsar Diocletianus, som förföljde de kristna, och hon dömdes att brännas på bål. Man staplade ved runt om henne och tände bålet med brinnande beck och olja, men lågorna skadade henne inte. Hon dog, då en soldat genomborrade henne med ett svärd.

Lucia avbildades av medeltida konstnärer, bärande sina ögon på en bricka. Enligt en sägen utstack hon nämligen sina ögon, då en yngling hade förälskat sig i dem. Hon rev ut ögonen och lät bära dem på ett fat till ynglingen, som därav bevekades att

bli kristen. Men sedermera, när hon knäböjde i bön, fick hon nya ögon, ännu vackrare än de förra.

Natten före Luciadagen har ansetts som årets längsta och mörkaste natt, och dagarna börjar öka i längd följande dag. Kon biter av hunger tre gånger i bås balken och säger: "Lussinatten är svåra lång", "Hon är som två", säger baggen, och geten tilllägger: "Fördömt, att hon finns". Detta är i folktron en återspeglning av att vintersolståndet inträffade på Lucianatten

Häxorna var i farten den natten, och åsgårdsrejen drog genom luften. Barnen fick inte gå ute, ty illvilliga makter kunde röva bort dem. I Nordanland ansågs Lucia vara "vitornas", de underjordiskas stammoder. Till skydd satte man upp en hästsko över dörren. Trollen avskyr järn, som är smitt över eld och dessutom har mänskans form.

På våra gamla runstavar, som var föregångare till allmanackan, betecknas Lucia med ett kohuvud eller en oxfot. Detta förklaras av,

att man i vissa delar av Sverige låtit djur uppträda som Lucia. I Älvsborgs län till exempel ledde man en ko med ljuskrona mellan hornen runt i byarna.

Luciafestligheterna har alltid varit förlagda till tidig morgontimme, och ett allmänt drag är de massor av ljus, som då förekommer. Lucias namn kommer av det latinska ordet lux, som betyder ljus. Årets längsta och mörkaste natt kräver mer ljus än andra. Även i Lucias hemtrakt på Sicilien firas till hennes ära en ljusfest, därvid hennes bild bärs omkring i ett fackeltåg till torget, där ett stort antal bål tänts.

Eftersom man skulle börja Luciafirandet så tidigt på morgonen, var det inte mycket lönt att lägga sig kvällen förut, utan då samlades man till gille och lekar. Festen började med, att man offrade av julölet till Lucia genom att en sejdöl slogs över vårdträdets rötter. Runt om stod man med ljus i händerna. Detta slags offer har förekommit sedan urminnes tider.

Lussiavakan fortsatte hela natten, och i tidig otta kom den vitklädda Lucia med ljuskrona i håret och undfägnade med fläsk, "lussibiten", öl och brännvin samt ost och kaffe med dopp. Man skulle för resten ha tre frukostar före dager och tog lite förskott på julmaten. Hela dagen var för övrigt ägnad åt mat och dryck, man skulle "äta mäg i benen". Överflöd den dagen medförde god tillgång på mat under det kommande året. Därav kommer uttrycket "att leva lusen". Även husdjuren skulle ha sin lussibit för att få hälsa och styrka. Som en avslutning på festligheterna skulle julbocken hålla sitt inträde redan vid denna högtid.

Illustratör
Georg Malmkvist

Studenterna vid våra universitet har kvar lussifirandet med ljus, utklädning och arla dryckeslag. Vid fyratiden på morgonen går ett fackeltåg genom stan med Lucia i spetsen. Man besöker obarmhärtigt professorerna, väcker dem vid denna tidiga timma, och för dem till Luciafrukosten.

Till sist ett råd till alla ungersvenner och ungmör: Lusianatten är en orakelnatt, Gå för den skull "årsgången", fastande och tigande till en korsväg, så får du veta något om det, som ska hända dig det kommande året. Flickorna ska stänga in sig i sitt rum med ett brinnande ljus i var hand och stirra in i en spegel. Då kan det hända, att ni får se er tillkommande i spegeln.

God Jul
Önskar
Ivar Åkerfeldt